

Kirkens sociale arbejde

- Et materiale til samtale i menighedsråd og personalegrupper

FOLKEKIRKEN
MELLEMKIRKELIGE RÅD

FOLKEKIRKEN
NØDHJÆLP
actalliance

Landsforeningen
af Menighedsråd

Menighedsplejen
i Danmark

Indhold

1. Introduktion	2
2. Hvad betyder diakoni?	3
3. Hvad fortæller evangeliet om diakoni?	4
4. Diakonien får faste rammer	5
5. Hvordan ser diakoni ud i dag?	6
Cases til diskussion	7-10
6. Diakoni i et globalt perspektiv	11
7. Eksempler på diakoni lokalt	12-13
8. Redskab: Diakoni hos os - samtalekort	14-15

*Forside foto: Ali og Johannes fra Fisken & Brødet, Folkekirkens Vesterbros fællesskab mod madspild.
Fotograf: Jonas Kim Jacobsen*

1. Introduktion

– Diakoni som en naturlig del af kirkens liv

Dette materiale er tænkt som en inspiration til samtale. Det kan bruges i menighedsråd, udvalg eller personalegrupper til at drøfte, hvad diakoni er, og hvordan den kommer eller kan komme til udtryk lokalt.

Diakoni er kirkeligt socialt arbejde. Det udfolder sig på mange måder: i det lokale sogn, i kirkelige organisationer og i internationale sammenhænge. Nogle arbejder med diakoni som en del af deres uddannelse og profession, men diakoni er ikke én bestemt faglighed.

Diakoni handler først og fremmest om værdier, menneskesyn og retning. Det er en grundlæggende kristen praksis på linje med og kan være en del af gudstjeneste, fællesskab, bøn og undervisning.

2. Hvad betyder diakoni?

– Næstekærlighed i praksis

Diakoni er omsorg for andre med afsæt i den kristne tro. Gennem hele kirkens historie har diakoni været en del af kirkens væsen, selvom form og organisering har ændret sig.

Diakoni er næstekærlighed, der bliver konkret. Det er hjælp og omsorg til mennesker, som befinder sig i udsatte eller sårbare livssituationer. Diakoni er også en handling ud fra troen og en måde at omsætte tro til handling. Diakoni er kirkens måde at tjene andre mennesker på, især dem, der har det svært. Det handler om at være til stede, lytte og handle uden skjulte motiver, at vise næstekærlighed i praksis og at handle inspireret af Jesu eksempel. Diakoni er ikke et redskab til at omvende til tro, men en måde at være troende i verden på.

Kirken har gennem tiden haft blik for sociale udfordringer og for mennesker, der risikerer at blive skubbet ud på kanten af fællesskabet. Det kan være mennesker uden for arbejdsmarkedet, boligløse, mennesker med misbrug, psykisk sygdom, handicap eller andre sociale og kulturelle barrierer. Kirken løfter også blikket og ser ud i verden, hvor mennesker der sulter, flygter og undertrykkes af systemer, har brug for en hånd eller en stemme.

Diakoni bygger på et menneskesyn, hvor alle har værdi, og hvor uretfærdighed og ulighed ikke accepteres. I diakonien står mennesker ikke alene. Her er tanken, at ingen skal lades i stikken, hverken i sognet eller i samfundet.

3. Hvad fortæller evangeliet om diakoni?

– Tjeneste og fællesskab

Evangelierne og den tidlige kirke viser, at diakoni er en uadskillelig del af det at være kirke.

I Det Nye Testamente bruges det græske ord *diakonia* over 100 gange. Det oversættes ofte med "tjeneste", men kan også betyde "opgave" eller "at være sendt".

Jesu tjeneste bestod i at undervise, helbrede og forkynde Guds riges komme blandt dem han levede iblandt, fattige og mennesker i nød. Hans liv og virke viser, hvordan tro og handling hænger sammen.

I Apostlenes Gerninger fortælles der om en konflikt i den tidlige kirke: En gruppe græske enker bliver overset i den daglige maduddeling. Bordfællesskabet var både praktisk og symbolsk vigtigt, og det handlede om at høre til. Da nogle oplevede at blive udelukket, blev det et problem for hele menigheden. Apostlene samlede derfor fællesskabet og fandt en løsning, så alle igen blev inkluderet. Det regnes ofte som det første organiserede diakonale arbejde.

Dansk Diakoniråd formulerer diakoni sådan:

Diakoni er evangeliet i handling og udtrykkes gennem næstekærlighed, inkluderende fællesskab, værn om skaberværket og kamp for retfærdighed. Diakonien forankring er troen på Den treenige Gud. Mennesket er skabt i Guds billede til at være medmenneske.

4. Diakoni i faste rammer

– Fra fællesskab til organisation

Diakoni har udviklet sig fra lokale fællesskaber til både sognearbejde og større organisationer. Fra kirkens begyndelse har diakoni været en del af troens praksis. De første kristne delte deres ejendele og tog ansvar for hinanden. Med tiden blev diakonien mere organiseret, blandt andet gennem klostre og kirkelige institutioner, hvor diakoner og diakonisser tog sig af syge, fattige og forældreløse.

Diakoni i Danmark

Efter reformationen blev klostrene nedlagt, og diakoni blev i høj grad et sogneanliggende. I takt med samfundsudviklingen i 1800- og 1900-tallet opstod der især i byerne nye sociale og sundhedsmæssige udfordringer. Her blev der behov for større, mere organiserede indsatser.

Derfor blev en række diakonale organisationer grundlagt, blandt andet Blå Kors, Diakonissestiftelsen, De Samvirkende Menighedsplejer, Sankt Lucas Stiftelsen, KFUM's Sociale Arbejde, Kirkens Korshær og Kofoeds Skole. De eksisterer stadig og spiller en vigtig rolle i dag.

Med velfærdsstatens fremkomst overtog staten mange sociale opgaver. Det gjorde dog ikke diakoni overflødig, og i dag sker meget diakonalt arbejde i samarbejde mellem kirke, kommune og organisationer. Kirker kan for eksempel tilbyde ferieaktiviteter for familier på overførselsindkomst eller besøgsvenner til ensomme ældre.

Diakoni i sognet

Sognediakonien har altid været præget af lokale behov. Tidligere handlede det ofte om direkte hjælp til fattige og syge. I en periode var diakoni mindre synlig, men i dag opleves igen en opblomstring af diakonale aktiviteter i mange sogne båret af erkendelsen af, at ord og handling hører sammen og at forkyndelsen af ordet bliver tomt, hvis det ikke følges op af omsorgshandlinger, der udgår fra kirken.

5. Hvordan ser diakoni ud i dag?

– Mange former, samme kerne

Nutidens diakoni spænder fra lokale fællesskaber til landsdækkende organisationer. Fælles er fokus på medmennesket.

I dag taler man om den *folkekirkelige diakoni*, som omfatter sogne, menighedsplejen og diakonale organisationer. Arbejdet er mangfoldigt og foregår på mange niveauer.

Lokalt i sognene drives diakoni ofte af frivillige. Det kan være besøgstjenester, måltidsfællesskaber, familierarbejde, sorggrupper, babysalmesang eller sociale arrangementer. Menighedsrådet sætter de overordnede rammer.

På provstiniveau er der opstået nye fælles initiativer på tværs af sogne, ofte med lønnede medarbejdere og frivillige sammen. Der arbejdes blandt andet med besøgstjeneste, familiekubber, rådgivning, sorggrupper og tværkulturelt arbejde.

De diakonale organisationer arbejder typisk med mennesker i særligt udsatte positioner. De løser opgaver som misbrugsbehandling, botilbud, varmestuer, rådgivning, fængselsarbejde og meget mere og ofte i samarbejde med det offentlige. Frivillighed og social innovation er fortsat en vigtig del af deres selvforståelse.

En enkemand

Ny i menigheden

**En frivillig
i kørestol**

Sorg

1. En nydansker er begyndt at komme regelmæssigt til gudstjenester og deltager også under altergangen, men skynder sig altid hjem umiddelbart efter.

- Hvordan har vi som menighedsråd besluttet at byde nye kirkegængere velkomne?
- Hvad skal der til, så man som nydansker falder til i den danske folkekirke?
- Hvordan kan kirken bidrage til integration – og bør den det?

2. En enkemand i sognet deltager ved gudstjenester og efterfølgende kirkekaffe. Han fortæller en af de øvrige kirkegængere, at han er ensom, nedtrykt over det tomme hus og mangler et fællesskab i løbet af ugen.

- Hvem i jeres menighed ville være opmærksom på denne mand?
- Hvordan kan kirken tilbyde fællesskab til ensomme ældre uden for guds-tjenestens fællesskab?
- Hvad tror du ville lindre hans ensomhed?

5. En ung kvinde kommer til kirken med bekymringer for klimaforandringernes betydning for verdens fattigste. Hun ved ikke hvor hun skal gå hen og går derfor til kirken.

- Hvad tror I hun håber kirken kan gøre?
- Hvad kan kirken gøre for verdens fattigste?
- Hvad kan I konkret gøre for kvinden – så hun kan gøre noget for andre?
- Hvilke tilbud til familier og børn har I hos jer?

6. En kirkegænger har efter gudstjenesten fortalt en fra menighedsrådet, at han, efter der er kommet sygdom i den nærmeste familie, er på vej ud i et alkoholmisbrug.

- Hvorfor tror du, han fortæller én fra kirken om sit alkoholmisbrug?
- Hvad er kirkens opgave i den situation?
- Hvor kan man få hjælp til sit alkoholmisbrug i jeres nærområde?

3. En pige på 8 år er i stor sorg efter at have mistet sin far. Pigen har svært ved at koncentrere sig i skolen og reagerer meget voldsomt både ude og hjemme. Hendes mor henvender sig til kirken og beder om hjælp.

- Hvorfor tror du, moren henvender sig?
- Hvilke muligheder har moren for at få hjælp til datteren i jeres kirke, fx samtaler med præsten, en sorggruppe eller børneaktiviteter?
- Hvad er kirkens opgave over for mennesker i sorg?

4. En kørestolsbruger vil meget gerne være frivillig i kirken. Han har dog den udfordring, at kirkens lokaler ikke er handicapvenlige, hvorfor han ikke kan færdes over det hele.

- Hvordan tager I imod hans tilbud om at være frivillig?
- Hvilke overvejelser gør I jer om mennesker med fysiske og psykiske handicap og udfordringer?
- Hvornår kan det være udfordrende at være en del af kirken hos jer?

7. En lærer fra skolen henvender sig til præsten, fordi sugar-dating og euforiserende stoffer er et stigende problem blandt de unge i byen.

- Hvorfor tror du læreren, henvender sig til præsten?
- Hvilket samarbejde har kirken med skolen hos jer?
- Hvilke tiltag hos jer henvender sig til de unge?

8. En fra menigheden har henvendt sig og er bekymret for de ukrainske flygtninge der bor i sognet. Han vil vide, om kirken gør noget for dem.

- Hvorfor tror I han tænker at kirken kan gøre noget for de ukrainske flygtninge?
- Hvad tænker I, kirken kan gøre?
- Kan den lokale diakoni også have et globalt aspekt?
- Hvordan kan man hjælpe flygtninge i sognet?

Misbrug

Klimasorg

En flygtning

Sugardating

6. Diakoni i et globalt perspektiv

– Ansvar i en sammenhængende verden

Diakoni stopper ikke ved landegrænsen, men handler også om globale udfordringer.

I en globaliseret verden hænger problemer sammen. Krig, fattigdom, ulighed og klimaforandringer kræver fælles løsninger. Det har præget det internationale kirkelige arbejde siden Første Verdenskrig, hvor Folkekirkens Nødhjælp blev oprettet med netop den internationale opgave som sit mandat.

Med udgangspunkt i at give nødhjælp til kirker i udlandet, blev det en vigtig opgave for danske menigheder at hjælpe hvor nøden var størst. I dag er international diakoni ikke begrænset til nødhjælpssækker, men er også udviklingshjælp, støtte til opgør mod strukturelt undertrykkende systemer og fastholdelse af grundlæggende menneskerettigheder. Klima og bæredygtighed er blevet centrale temaer i både national og international diakoni, fordi menneskers livsvilkår i høj grad afhænger af miljøet både i Danmark og resten af verden.

7. Eksempler på diakoni lokalt

- Når omsorg bliver konkret

Her er eksempler på, hvordan diakoni kan se ud i praksis.

Familieklub

Familieklubber, som dem Blå Kors driver i samarbejde med lokale kirker, skaber fællesskab for familier med få ressourcer. Her deles måltider, oplevelser og netværk og mange oplever, at det gør en stor forskel i hverdagen. I uformelle rammer mødes børnefamilier og frivillige fra kirken til forskellige sociale inkluderende arrangementer, bl.a. med kreative, natur- eller andre udviklende aktiviteter, hvori fællesspisning er en vigtig del ved møderne. Netværksaktiviteter i kirken med spisninger kan faktisk have stor betydning for familierne, når de tilbydes et givende fællesskab med redskaber til selvhjælp. Det kan hjælpe både børn og forældre til bedre trivsel i hverdagen og forbedre livsvilkår.

Sogneindsamling

Folkekirkens Nødhjælp afholder hvert år Sogneindsamling, hvor kirker og menigheder har mulighed for at være med. Ved at involvere sognets beboere i internationalt diakonalt arbejde viser kirken sit globale udsyn og skaber samtidigt lokalt engagement.

Genbrug af tøj

Mange diakonale organisationer som Kirkens Korshær, KFUM's sociale arbejde og Folkekirkens Nødhjælp har genbrugsbutikker rundt i hele landet. Her er frivillige med til at gøre en forskel for dem, der får gavn af overskuddet fra salget. Men også klimaet har gavn af genbrugsbutikkerne, der er med til at begrænse forbruget af tekstiler, og mennesker med begrænsede ressourcer kan være velklædte hele året. Samtidigt er genbrugsbutikken også et socialt sted for de frivillige og har derfor også en diakonal værdi internt.

Besøgstjeneste

Mange kirker og menighedsplejer har besøgsvenner tilknyttet. Besøgsvenner kommer typisk på besøg, går en tur og hjælper med små ting. Det vigtigste er den fortrolige samtale, som lindrer den enkeltes ensomhedsfølelse. Det aftales individuelt mellem besøgsven og vært, hvor ofte og hvor længe besøget varer. Besøgsvenner påtager sig ikke opgaver, som skal løses af det offentlige. Dette er vigtigt at respektere. Koordinatoren rekrutterer besøgsvenner, matcher venner og værter efter bedste evne, så der er de mest optimale muligheder for at ven og vært bliver rigtig glade for hinanden. Koordinatoren følger op på, hvordan det hele går. Desuden støtter koordinatoren besøgsvennerne i de udfordringer, de kommer til at stå i. Det kan desuden være vigtigt at opbygge et fællesskab blandt besøgsvennerne, hvor de kan hygge sig sammen og drøfte forskellige glæder og problematikker.

Mandegrupper

Mandegrupper i sognegårde rundt om i landet skaber uformelle fællesskaber, hvor mænd kan mødes og tale om livet, når livets svære overgange melder sig. For eksempel når man går på pension, mister sin ægtefælle eller ved skilsmisse har især mænd brug for et ekstra skub for ikke at gå alene gennem de svære tider. For uden fællesskab kan livet føles tomt, og der er brug for et nyt fællesskab.

I Frederikssund Kirke har de "Herresalonen", hvor en gruppe mænd mødes en gang om måneden til frokost og en god debat.

8. Redskab

- Diakoni hos os

Menighedsrådets ansvar for diakoni er blevet styrket i den nye menighedsrådslov. Diakoni er en del af folkekirkens samlede opgaver og en væsentlig del af kirkens virke. Men hvordan ser det konkret ud lokalt?

Mulige spørgsmål til drøftelse:

- ⦿ Hvordan forstår vi diakoni i vores sogn?
- ⦿ Hvilke diakonale aktiviteter findes hos os?
- ⦿ Kan noget både være forkyndelse og diakoni?

Konkrete samtalspørgsmål:

Forståelse og selvforståelse

- ⦿ Hvad forstår vi ved diakoni i vores sogn?
- ⦿ Hvor ser vi allerede diakoni i kirkens liv hos os?
- ⦿ Hvilken betydning har diakoni i vores arbejde i dag?

Lokale behov

- ⦿ Hvilke grupper i sognet har særligt brug for kirkens omsorg og fællesskab?
- ⦿ Hvem i sognet møder kirken sjældent eller slet ikke?
- ⦿ Hvor oplever vi, at mennesker falder igennem velfærdssamfundets sikkerhedsnet?

Ansvar og prioritering

- ⦿ Hvilket ansvar har vi for diakoni, og hvor går grænsen?
- ⦿ Hvordan prioriteres diakoni i forhold til kirkens øvrige opgaver?
 - ⦿ Hvordan kan økonomi, frivillighed og samarbejde spille sammen i diakonien?

Frivillighed og fællesskab

- ⦿ Hvem tager initiativ til diakonale aktiviteter hos os?
- ⦿ Hvordan bliver man frivillig i kirken i vores sogn?
- ⦿ Hvordan tager vi imod mennesker, der gerne vil bidrage, men har begrænsninger?

Fremadrettet refleksion

- ⦿ Hvor kunne små ændringer gøre en stor forskel for mennesker i sognet?
- ⦿ Hvad kan man gøre lokalt, som har betydning globalt?
- ⦿ Hvad kunne være det næste realistiske skridt for diakonien hos os?

FOLKEKIRKENS
MELEMKIRKELIGE RÅD

Folkekirken's Mellemkirkelige Råd har til opgave at varetage folkekirken's mellemkirkelige ansvar, dvs. forholdet til andre kirker og til internationale kirkelige netværk. Gennem netværk og relationer lærer folkekirken fra andre kirker, og sammen præsenterer og repræsenterer folkekirken's mellemkirkelige arbejde tro og håb.

FOLKEKIRKENS
NØDHJÆLP
actalliance

Folkekirken's Nødhjælp er en dansk nødhjælpsorganisation med rødder i folkekirken, der siden 1922 har hjulpet mennesker i sårbare situationer. Vores mandat er den internationale diakoni, som vi udfolder i akut nødhjælp ved katastrofer og arbejder for langsigtet, bæredygtig udvikling i verdens brændpunkter.

Landsforeningen
af Menighedsråd

Landsforeningen af Menighedsråd er menighedsrådenes fælles forening. Vi styrker menighedsrådenes arbejde og det lokale kirkeliv gennem rådgivning og inspiration og arbejder samtidig for gode rammer for folkekirken i det kirke- og samfundspolitiske arbejde.

Menighedsplejen
i Danmark

Menighedsplejen i Danmark er en paraplyorganisation for ca. 600 lokale menighedsplejer. Vores kerneopgave er at støtte den lokale diakoni gennem fondsansøgninger, udvikling og vidensdeling. Derfor kalder vi os Center for Sognediakoni, fordi vi samler og inspirerer til lokalt diakonalt arbejde.